

РІШЕННЯ
разової спеціалізованої вченої ради
про присудження ступеня доктора філософії

Здобувач ступеня доктора філософії Нестеренко Тетяна Василівна, 1971 року народження, громадянка України, освіта вища: у 2007 році закінчила Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ за спеціальністю «Правознавство» та здобула ступінь вищої освіти «магістр», обіймає посаду судді Солом'янського районного суду м. Києва, виконала акредитовану освітньо-наукову програму «Право».

Разова спеціалізована вчена рада, утворена наказом Донецького державного університету внутрішніх справ, Міністерства внутрішніх справ України, Кропивницький, від 24 червня 2026 року № 267, у складі:

голови разової
спеціалізованої вченої ради:

Тетяна ПОНОМАРЬОВА, доктор юридичних наук, старший дослідник, завідувач науково-дослідної лабораторії з проблем запобігання кримінальним правопорушенням навчально-наукового інституту підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції імені Е.О. Дідоренка, Донецький державний університет внутрішніх справ.

Рецензентів:

Олена ВОЛОБУЄВА, кандидат юридичних наук, професор, перший проректор, Донецький державний університет внутрішніх справ;
Богдана СЕМЕНИШИНА-ФІГОЛЬ, кандидат юридичних наук, доцент, заступник директора з освітньої та науково-дослідної діяльності навчально-наукового інституту права та соціального менеджменту, Донецький державний університет внутрішніх справ.

Офіційних опонентів:

Андрій ТИМЧИШИН, доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри права та гуманітарних дисциплін, Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна», Івано-Франківська філія;
Тетяна ВОЛОШАНІВСЬКА, доктор юридичних наук, доцент, доцент кафедри кримінально-правових дисциплін інституту права та безпеки, Одеський державний університет внутрішніх справ,

на засіданні 27 серпня 2026 року прийняла рішення про присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» Тетяні НЕСТЕРЕНКО на підставі публічного захисту дисертації «Кримінологічна характеристика та запобігання домашньому насильству, що вчиняється відносно жінок в Україні» за спеціальністю 081 «Право».

Дисертацію виконано в Донецькому державному університеті внутрішніх справ, Міністерства внутрішніх справ України, Кропивницький.

Науковий керівник – Єгор НАЗИМКО, доктор юридичних наук, професор, головний науковий співробітник НДЛ з проблем запобігання кримінальним правопорушенням ННІ підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції імені Е.О. Дідоренка, Донецький державний університет внутрішніх справ.

Дисертацію подано у вигляді спеціально підготовленого рукопису, в якому дотримано вимоги пункту 6 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (зі змінами).

Зокрема, надано кримінологічну характеристику домашнього насильства, що вчиняється щодо жінок в Україні, а також сформовано комплекс заходів, спрямованих на запобігання таким кримінальним правопорушенням.

Так, уперше:

- аргументовано доцільність доповнення ст. 126-1 КК України такими кваліфікуючими ознаками як: 1) вчинення таких дій щодо неповнолітньої особи або вагітної жінки; 2) вчинення таких дій щодо малолітньої особи або особи із інвалідністю; 3) вчинення таких дій особою, яку вже було засуджено за домашнє насильство або кримінальні правопорушення, що із ним пов'язані; 4) вчинення таких дій у присутності дитини; 5) вчинення таких дій, поєднаних із незаконним позбавленням волі, заподіянням тяжких тілесних ушкоджень;

- доведено доцільність криміналізації незаконного систематичного переслідування, вчиненого щодо подружжя чи колишнього подружжя або іншої особи, з якою винний перебуває (перебував) у сімейних або близьких відносинах, що призводить до психологічних страждань та/або погіршення якості життя потерпілої особи;

удосконалено:

- типові кримінологічні ознаки особи, що вчиняє домашнє насильство щодо жінок в Україні: чоловік (86,3 %), 40–54 років (43,4 %), із базовою середньою та профільною середньою освітою (75,8 %), працездатний, але такий, що ніде не працює та не навчається (82,8 %), громадянин України (99,3 %). З морально-психологічної сторони характеризується таким: 1) відсутність емпатії; 2) низька здатність до саморефлексії; 3) схильність до зловживання алкогольними та наркотичними речовинами; 4) відсутність базових уявлень про інститут родини та його цінності; 5) незадовільний рівень статевого виховання. Кримінально-правові ознаки, здебільшого відсутні. Найбільш розповсюдженою є вчинення домашнього насильства у стані алкогольного сп'яніння;

- комплекс заходів загальносоціального запобігання домашньому насильству, яке вчиняється щодо жінок, які диференційовані на такі: 1)

створення/розвиток програм економічної та фінансової грамотності, а також навчання жертв основам професійного розвитку та особистісного становлення; 2) створення курсів підвищення кваліфікації для фахівців, які працюють за напрямом взаємодії із жертвами домашнього насильства, з метою забезпечення їх здатності до орієнтування у такого роду питаннях; 3) створення психокорекційних програм, орієнтованих у першу чергу на роботу з чоловіками, які є основною цільовою групою; 4) заохочення кіно- та відеопродукції, яка популяризує здорові стосунки та не романтизує насильство в родині; 5) виховання культури втручання, яка унеможливлуватиме ігнорування насильства третіми особами; 6) визначення запобігання домашньому насильству пріоритетом національної безпеки та соціальної політики; 7) забезпечення міжвідомчої координації між суб'єктами, які залучені до запобігання домашньому насильству, їх участі у міжнародних програмах та ініціативах; 8) інтеграція проблеми домашнього насильства в оборонну політику шляхом посилення ролі офіцерів із гендерних питань, розробка та впровадження внутрішніх процедур реагування та випадки насильства в родині військовослужбовців, забезпечення системного контролю стану психічного здоров'я військовослужбовців, а також – визнання взаємозв'язку між бойовим стресом, посттравматичним розладом та підвищенням ризику насильства в родині; використання практик НАТО щодо гендерної рівності та протидії насильству;

- перелік видів кримінальних правопорушень, які можна віднести до таких, що пов'язані із домашнім насильством, до яких віднесено: кримінальні правопорушення, передбачені статтями 134, 151-2, ч. 2 ст. 152, ч. 2 ст. 153, 390-1, а також ст. 121, 122, 125 Кримінального кодексу, якщо вони вчинені щодо подружжя чи колишнього подружжя або іншої особи, з якою винний перебуває (перебував) у сімейних або близьких відносинах;

- види та розміри покарань, передбачених у санкції ст. 390-1 Кримінального кодексу України, що аргументовано низькою ефективністю покарання у виді пробаційного нагляду, яка підтверджується значним зростанням кількісного показника таких суспільно небезпечних діянь протягом 2024-2025 років;

набули подальшого розвитку:

- аргументи щодо доцільності застосування до осіб, які вчинили домашнє насильство, електронних засобів контролю та внесення відповідних змін у національне законодавство;

- аргументи щодо доцільності виключення кримінальних правопорушень, пов'язаних із домашнім насильством, із переліку кримінальних правопорушень, кримінальне провадження щодо яких здійснюється у формі приватного обвинувачення;

- аргументи щодо доцільності доповнення ст. 126-1 КК України приміткою, у якій має бути визначено перелік кримінальних правопорушень, які можуть вважатися такими, що пов'язані із домашнім насильством.

Дисертація виконана державною мовою та відповідає вимогам до оформлення дисертації, затвердженим наказом Міністерством освіти і науки

України від 12 січня 2017 року № 40, Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (зі змінами).

Здобувачка має 5 наукових публікацій за темою дисертації, з них 3 статті, у наукових виданнях, включених на дату опублікування до переліку наукових фахових видань України, та 2 тези доповіді на науково-практичних конференціях:

1. Нестеренко Т.В. Причини та умови, що впливають на вчинення домашнього насильства відносно жінок в Україні. *Юридичний бюлетень*. Випуск 29. 2023. С. 316-326.

2. Нестеренко Т.В. Об'єктивні ознаки домашнього насильства. *Право та державне управління*. № 1. 2025. С. 446-451.

3. Нестеренко Т.В. Підстави криміналізації домашнього насильства в Україні. *Держава та регіони*. № 1 (87). 2025. С. 254-261.

У дискусії взяли участь голова та члени разової спеціалізованої вченої ради:

1. Тетяна ПОНОМАРЬОВА, доктор юридичних наук, старший дослідник, завідувач науково-дослідної лабораторії з проблем запобігання кримінальним правопорушенням навчально-наукового інституту підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції імені Е.О. Дідоренка, Донецький державний університет внутрішніх справ, голова ради – виступ позитивний, без зауважень.

2. Олена ВОЛОБУЄВА, кандидат юридичних наук, професор, перший проректор, Донецький державний університет внутрішніх справ, рецензент – дала позитивну рецензію із зауваженнями:

1) на сторінках 137-138 дисертації слушно наголошено, що цифровізація суспільного життя та діджиталізація різних процесів істотно вплинули на трансформацію кримінально протиправної діяльності. Водночас зазначене положення недостатньою мірою конкретизовано щодо предмета дисертаційного дослідження, оскільки поза належною увагою залишився вплив цифрових технологій на поширення, форми та способи вчинення домашнього насильства щодо жінок. Хоча розвиток інформаційно-комунікаційних технологій створює нові можливості для здійснення психологічного та економічного насильства, переслідування і контролю за потерпілою. Йдеться, зокрема, про систематичне надсилання погроз і принизливих повідомлень, контроль телефонних дзвінків та електронного листування, незаконний доступ до особистих акаунтів, встановлення місцезнаходження за допомогою цифрових сервісів, використання програм прихованого спостереження, блокування доступу до банківських рахунків, поширення конфіденційної інформації, а також застосування соціальних мереж для залякування, дискредитації тощо;

2) у підрозділі 3.1. дисертації акцентовано увагу на військово-політичних детермінантах домашнього насильства щодо жінок та констатовано, що саме ця група чинників може бути усунена виключно внаслідок припинення або скасування правового режиму воєнного стану. Водночас у роботі відсутній

змістовний аналіз зазначених детермінант, їх структури, механізму впливу на поведінку кривдника та взаємозв'язку з іншими причинами й умовами домашнього насильства. Потребує конкретизації, які саме явища доцільно відносити до військово-політичних детермінант. Дискусійним видається і висновок про можливість усунення військово-політичних детермінант виключно після припинення або скасування воєнного стану. Припинення дії правового режиму не означає автоматичного подолання наслідків війни, оскільки психологічна травматизація, економічна нестабільність, вимушене переміщення, поширення зброї та проблеми соціальної адаптації можуть зберігатися протягом тривалого післявоєнного періоду;

3) на сторінках 21, 154, 155, 179 дисертації наголошено на потребі забезпечення міжвідомчої координації між суб'єктами, залученими до запобігання та протидії домашньому насильству щодо жінок. Водночас відповідне положення потребує уточнення, оскільки така взаємодія вже частково передбачена законодавством і реалізується Національною поліцією України, органами місцевого самоврядування, службами у справах дітей, органами соціального захисту населення, закладами охорони здоров'я, центрами безоплатної правничої допомоги тощо. Тому доцільно говорити не про створення міжвідомчої координації як принципово нового механізму, а про вдосконалення, уніфікацію та підвищення ефективності вже наявних форм взаємодії. Також потребують конкретизації недоліки чинної моделі, зокрема несвоєчасний обмін інформацією, відсутність узгоджених алгоритмів реагування, фрагментарність супроводу потерпілих, недостатній контроль за виконанням обмежувальних заходів, а також різний рівень інституційної спроможності відповідних суб'єктів у територіальних громадах.

3. Богдана СЕМЕНИШИНА-ФІГОЛЬ, кандидат юридичних наук, доцент заступник директора з освітньої та науково-дослідної діяльності навчально-наукового інституту права та соціального менеджменту, Донецький державний університет внутрішніх справ, рецензент – дала позитивну рецензію із зауваженнями:

1) розкриваючи кримінологічну характеристику домашнього насильства щодо жінок та виокремлюючи сучасні негативні тенденції його поширення, авторка зосереджує увагу переважно на актуальному стані досліджуваного явища. Водночас робота мала більше теоретичне значення від окремого історико-правового аналізу витоків домашнього насильства, зміни суспільного ставлення до насильницької поведінки в сім'ї та становлення юридичної відповідальності за її вчинення. Дослідження генези дало б змогу простежити трансформацію становища жінки в сім'ї та суспільстві, поступовий перехід від фактичного толерування окремих проявів домашнього насильства до їх правового засудження, а надалі до встановлення адміністративної та кримінальної відповідальності. Такий підхід дозволив би об'єктивніше оцінити не лише сучасні негативні тенденції, а й загальний поступ у сфері захисту прав жінок, зокрема вдосконалення законодавства, розширення системи суб'єктів запобігання, покращення механізмів виявлення відповідних правопорушень, реагування на них і надання допомоги потерпілим. Історико-правове зіставлення

також могло б продемонструвати загальну тенденцію до зниження суспільної прийнятності насильства щодо жінок, підвищення рівня їх правової захищеності та поступового формування комплексної державної політики у цій сфері;

2) розглядаючи загальносоціальні та спеціально-кримінологічні заходи запобігання домашньому насильству щодо жінок, дисертантка приділяє увагу діяльності державних органів, підвищенню кваліфікації фахівців, інформаційним заходам, міжвідомчій координації тощо. Водночас недостатньою мірою розкрито потенціал інститутів громадянського суспільства, які можуть істотно впливати на виявлення фактів насильства, підтримку потерпілих та формування суспільної нетерпимості до поведінки кривдника. Дослідження лише виграло б від висвітлення ролі громадських і благодійних організацій, волонтерських об'єднань, територіальних громад, засобів масової інформації, професійних спільнот, релігійних організацій та окремих громадян у запобіганні домашньому насильству. Їхня діяльність може охоплювати інформаційно-просвітницьку роботу, громадський моніторинг, надання психологічної та правової допомоги, організацію притулків, супровід потерпілих і представництво їхніх інтересів перед органами публічної влади. Окремого осмислення потребує громадський осуд домашнього насильства як засіб неформального соціального контролю. Формування чіткої суспільної позиції щодо неприпустимості насильницької поведінки здатне знижувати рівень її толерування, спонукати очевидців повідомляти про відповідні факти та мотивувати потерпілих звертатися по допомогу;

3) дисертантка обґрунтовано пов'язує поширення домашнього насильства щодо жінок із наслідками повномасштабної збройної агресії, зокрема психологічною травматизацією населення, вимушеним переміщенням, погіршенням матеріального становища, руйнуванням соціальних зв'язків та зростанням конфліктності у сімейному середовищі. Водночас у роботі недостатньою мірою представлено перспективне моделювання кримінологічної діяльності у сфері запобігання домашньому насильству в період післявоєнного відновлення України. Після завершення активної фази воєнних дій держава може зіткнутися з новими або посиленими криміногенними чинниками, серед яких масове повернення військовослужбовців і ветеранів до цивільного життя, поширення посттравматичних розладів, незаконний обіг зброї, тривале безробіття, повернення вимушено переміщених осіб, возз'єднання сімей після тривалого роздільного проживання та загострення майнових і побутових конфліктів. Такі обставини потребуватимуть завчасної адаптації системи кримінологічного прогнозування, оцінювання ризиків, раннього виявлення сімей у кризових обставинах та активного міжвідомчого реагування;

4) наукова і практична цінність дослідження була б вищою за умови побудови авторської моделі ефективної стратегії запобігання домашньому насильству, яка охоплювала б механізми раннього виявлення ризиків, належного реагування на повідомлення, захисту та реабілітації потерпілих, корекції поведінки кривдників, міжвідомчої взаємодії, залучення громадянського суспільства, інформаційно-просвітницької діяльності, а також систематичного моніторингу результативності запроваджених заходів. Окремої розробки

потребують критерії оцінювання ефективності такої стратегії, адже зменшення абсолютної кількості зареєстрованих кримінальних правопорушень не завжди свідчить про позитивний результат, оскільки воно може бути наслідком підвищення латентності або зниження рівня звернень потерпілих.

4. Андрій ТИМЧИШИН, доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри права та гуманітарних дисциплін, Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна», Івано-Франківська філія, опонент – дав позитивний відгук із зауваженнями:

1) відповідно до ст. 3 Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами від 11 травня 2011 р., ратифікованої Законом України від 20 червня 2022 р. № 2319-IX, домашнє насильство охоплює акти фізичного, сексуального, психологічного чи економічного насильства, що відбуваються в сім'ї, у межах місця проживання або між колишнім чи теперішнім подружжям або партнерами незалежно від факту їх спільного проживання. Аналогічний підхід закріплено у ст. 1 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству», дія якого поширюється на визначене законом коло осіб незалежно від факту їх спільного проживання. Згідно зі ст. 3 Сімейного кодексу України сім'ю складають особи, які спільно проживають, пов'язані спільним побутом і мають взаємні права та обов'язки. Водночас подружжя та діти належать до сім'ї й за умови окремого проживання у визначених законом випадках. Отже, домашнє насильство не обмежується насильством між особами, які спільно проживають, проте й не охоплює будь-які насильницькі діяння, вчинені у побутовому середовищі.

Проте у роботі недостатньо чітко розмежовано поняття «домашнє насильство», «насильство у сімейно-побутовій сфері» та «сімейно-побутовий конфлікт»;

2) у підрозділі 1.1 дисертантка обґрунтовує позицію, відповідно до якої розмежування адміністративного та кримінально караного домашнього насильства має здійснюватися не за ознакою систематичності, а залежно від ступеня суспільної небезпечності діяння, у зв'язку із чим пропонує виключити ознаку систематичності з диспозиції ст. 126-1 КК України, що сприятиме застосуванню більш суворих заходів кримінально-правового впливу та відображенню реальної кількості випадків домашнього насильства.

Водночас виключення ознаки систематичності може спричинити конкуренцію кримінально-правових та адміністративно-правових норм, неоднакову правозастосовну практику й надмірне розширення сфери кримінальної репресії. У зв'язку із цим під час публічного захисту дисертантці доцільно уточнити, за якими критеріями пропонується відмежовувати кримінальне правопорушення, передбачене ст. 126-1 КК України, від адміністративного проступку та інших насильницьких кримінальних правопорушень у разі виключення ознаки систематичності;

3) нажаль, у підрозділі 1.3 «Кримінальна відповідальність за домашнє насильство у зарубіжних країнах» авторкою залишено поза увагою положення щодо дотримання встановленого Європейським Судом з прав людини принципу ретельності (сумлінності), що передбачає, поряд з іншим, запобігання

домашньому насильству (насильства за ознакою статі) на основі «ex officio» (справа «Бранко Томашич та інші проти Хорватії», 2009 р.), тобто з урахуванням вимог ефективної реалізації законів, що захищають жертв кримінальних правопорушень. Практика засвідчила, що чим серйозніше правопорушення чи вищий ризик подальших правопорушень, тим ретельніше повинні бути обрані заходи впливу на кривдника. Відтак, Європейський Суд з прав людини рекомендує застосовувати обмежувальні заходи до осіб, які вчинили домашнє насильство на основі «ex officio»;

4) у розділі 3 потребує додаткового опрацювання проблема запобігання застосування зброї при вчиненні домашнього насильства. На сьогодні визнано необхідним до переліку обмежувальних заходів (ч. 1 ст. 91-1 КК України), додати такий захід як тимчасове вилучення документів, які посвідчують право на володіння та носіння зброї із тимчасовим вилученням відповідної зброї.

5. Тетяна ВОЛОШАНІВСЬКА, доктор юридичних наук, доцент, доцент кафедри кримінально-правових дисциплін інституту права та безпеки, Одеський державний університет внутрішніх справ, опонент – дала позитивний відгук із зауваженнями:

1) у дисертації авторкою обґрунтовано доцільність додаткового розгляду питання щодо зниження віку кримінальної відповідальності за вчинення домашнього насильства до чотирнадцяти років, що мотивується необхідністю узгодження положень кримінального законодавства із Законом України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» та наближення національного законодавства до європейських стандартів. Разом із тим потребує додаткового обґрунтування, чи є наведені аргументи достатніми для перегляду загальних підходів до визначення віку кримінальної відповідальності, особливо з огляду на відсутність сталої судової практики щодо притягнення до кримінальної відповідальності осіб цієї вікової категорії за вчинення домашнього насильства. У зв'язку з цим доцільно уточнити, чи можуть окреслені авторкою цілі бути досягнуті шляхом удосконалення існуючих заходів реагування, передбачених законодавством щодо дітей-кривдників, без внесення змін до інституту віку кримінальної відповідальності;

2) авторкою проведено ґрунтовний порівняльно-правовий аналіз законодавства держав – членів Європейського Союзу щодо протидії домашньому насильству та сформульовано пропозиції щодо імплементації окремих зарубіжних підходів у національне законодавство. Водночас доцільно уточнити, за якими критеріями авторкою здійснювалася оцінка ефективності відповідних моделей, адже наведені у дисертації статистичні дані свідчать, що навіть у державах із розвинутою системою кримінально-правових та превентивних заходів проблема домашнього насильства залишається актуальною;

3) під час формування кримінологічного портрета особи, яка вчиняє домашнє насильство щодо жінок, авторкою використано статистичні показники, відповідно до яких типовим кривдником є чоловік віком чоловік (86,3 %), 40– 54 років (43,4 %), із базовою середньою та профільною середньою освітою (75,8 %), працездатний, але такий, що ніде не працює та не навчається (82,8%),

громадянин України (99,3 %). Разом із тим потребує додаткового обґрунтування питання репрезентативності сформованого кримінологічного портрета з огляду на високу латентність домашнього насильства. У зв'язку з цим виникає питання, чи відображає запропонований авторкою портрет усю сукупність осіб, які вчиняють домашнє насильство, чи характеризує переважно тих кривдників, стосовно яких було відкрито кримінальні провадження або вони стали предметом кримінального провадження;

4) у дисертації авторкою запропоновано кримінологічну типологію осіб, які вчиняють домашнє насильство щодо жінок, із виокремленням провокативного, ситуативного, проактивного, пасивно-агресивного та домінантного типів. Запропонований підхід безумовно має науковий інтерес та практичне значення. Разом із тим доцільно було б уточнити, які саме критерії покладено в основу такого поділу та чи є запропоновані типи взаємовиключними, чи одна й та сама особа залежно від конкретної криміногенної ситуації може поєднувати ознаки кількох типів;

5) у дисертації авторкою обґрунтовано необхідність інтеграції питань запобігання домашньому насильству в оборонну політику держави, зокрема шляхом посилення ролі офіцерів із гендерних питань, розроблення внутрішніх процедур реагування на випадки домашнього насильства у сім'ях військовослужбовців, здійснення системного контролю за станом їхнього психічного здоров'я та впровадження відповідних практик НАТО. Водночас потребує додаткового уточнення, які саме на думку авторки суб'єкти сектору безпеки і оборони, правоохоронні органи та інші державні інституції мають забезпечувати реалізацію запропонованих заходів, а також яким чином має бути організована їхня міжвідомча взаємодія для своєчасного реагування на випадки домашнього насильства із дотриманням вимог законодавства щодо захисту персональних даних та конфіденційності медичної інформації військовослужбовців.

Результати відкритого голосування: «за» п'ять членів ради,
«проти» немає.

На підставі результатів відкритого голосування разова спеціалізована вчена рада присуджує Тетяні НЕСТЕРЕНКО ступінь доктора філософії з галузі знань 08 «Право», за спеціальністю 081 «Право».

Відеозапис трансляції захисту дисертації додається.

Голова разової
спеціалізованої вченої ради

Тетяна ПОНОМАРЬОВА